

УДК 616-08-039.76:378

DOI 10.11603/me.2414-5998.2018.1.8832

**І. Р. Мисула, А. О. Голяченко, Т. Г. Бакалюк, О. Я. Зятковська,
Ю. В. Завіднюк, Г. О. Сірант**

*ДВНЗ “Тернопільський державний медичний університет
імені І. Я. Горбачевського МОЗ України”*

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ВИКЛАДАННЯ МЕДИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

**I. R. Mysula, A. O. Golyachenko, T. G. Bakalyuk, O. Ya. Zyatkovska,
Yu. V. Zavidnyuk, G. O. Sirant**

I. Horbachevsky Ternopil State Medical University

DIRECTIONS FOR IMPROVING THE TEACHING OF MEDICAL REHABILITATION IN MODERN CONDITIONS

Мета роботи – представити напрямки вдосконалення викладання медичної реабілітації в сучасних умовах.

Основна частина. На практичному занятті, яке, як правило, проходить у санаторному закладі або у відділенні реабілітації, студенти активно залучаються до опанування нової апаратури і технічних засобів. Це не тільки закріплює інтерес, який виник до інформації, але і мобілізує студента на активне оволодіння технікою проведення методик та дає можливість зрозуміти адекватність застосування методів на різних етапах реабілітації.

Обов'язковою умовою успішного навчання студентів є їх залучення до наукової роботи кафедри.

Висновки. 1. Викладачу медичної реабілітації сьогодні потрібно постійно вдосконалювати власні знання про методи навчання, впроваджувати у власну викладацьку практику новітні освітні концепції. 2. Необхідно активно залучати студентів до опанування нової апаратури і технічних засобів, що закріплює інтерес та мобілізує студента на активне оволодіння новими методами реабілітації, техніки їх виконання та дає можливість зрозуміти адекватність застосування методів на різних етапах реабілітації. 3. Студент як активний елемент системи навчання повинен брати активну участь у науково-дослідній роботі кафедри, що сприяє поглибленню теоретичних та практичних знань із медичної реабілітації.

Ключові слова: медична освіта; новітні освітні концепції; медична реабілітація; практичні навички; наукова робота.

The aim of the work – to present the directions for improving the teaching of Medical Rehabilitation in modern conditions.

The main body. In practical classes, which usually take place in a sanatorium or at the Department of Rehabilitation, students are actively involved to the work with new equipment. This not only consolidates the interest generated by information but also mobilizes the student to work actively with new equipment and gives an understanding of the application of different methods at the stages of rehabilitation. It is very important – to involve students to the scientific work of the department.

Conclusions. 1. Today, the teacher of Medical Rehabilitation needs to improve continuously his or her own knowledge of teaching methods, to introduce the latest educational concepts into teaching practice. 2. It is necessary to involve actively students to work with new equipment and technical means, which consolidates interest and gives an understanding of the application of different methods at the stages of rehabilitation. 3. Student as an active element of the education system, should take an active part in the research work of the department, which helps to deepen the theoretical and practical knowledge of medical rehabilitation.

Key words: medical education; newest educational concepts; medical rehabilitation; practical skills; scientific work.

Вступ. Питання про те, як найкраще організувати службу реабілітації, дискутується протягом тривалого часу [1]. Деякі країни здійснюють програми, що передбачають створення спеціалізованих відділів реабілітації (спеціалізований підхід). Інші країни зробили наголос на покращанні підготовки

студентів-медиків за рахунок інтегрованого навчання методів реабілітації в поєднанні із профілактичними та лікувальними аспектами інвалідності. Такий підхід має за мету спонукати всіх лікарів до здійснення реабілітації як невід'ємної частини їх повсякденної роботи (неспеціалізований підхід). З метою покращання підготовки студентів та про-

© І. Р. Мисула, А. О. Голяченко, Т. Г. Бакалюк та ін.

ведення наукових досліджень з цієї проблеми в університетах ряду країн створені кафедри медичної реабілітації.

Слід зазначити, що як спеціалізований, так і неспеціалізований підходи довели свою цінність. Тому при реорганізації медичної допомоги та підготовки кадрів у вищих навчальних закладах, яка назріла в Україні, слід раціонально використовувати обидва підходи [2, 3].

Комітет експертів ВООЗ із запобігання інвалідності та реабілітації прийняв рекомендації, щоб кожна країна проводила дослідження, спрямовані на пошуки шляхів спрощення існуючих кадрових структур та організації підготовки персоналу. При такому підході потреба в спеціалістах з реабілітації не зменшується і деякі спеціальності будуть збережені, проте необхідно перебудувати навчальні програми, щоб підвищити ефективність та якість підготовки персоналу, який займатиметься реабілітацією [4, 5]. При цьому слід включити вивчення окремих методів реабілітації, які використовуються на даний час спеціалістами, в курс підготовки, насамперед, сімейних лікарів.

Мета роботи – представити напрямки вдосконалення викладання медичної реабілітації в сучасних умовах.

Основна частина. Важливим завданням, яке стоїть на сучасному етапі перед викладачами вищих медичних навчальних закладів при викладанні предметів з медичної та фізичної реабілітації, є впровадження нових методів навчання, піднесення викладання на новий якісний рівень, формування студента як особистості, громадянина, прищеплення йому навиків до постійного самостійного вдосконалення власної майстерності та обізнаності в умовах сучасного швидкозмінюваного світового наукового середовища з метою формування у студента методології втілення у подальшому своїх знань у життя [6–8]. Окремий досвід з цього питання набутий і в Тернопільському державному медичному університеті імені І. Я. Горбачевського, у якому ще з 1999 р. почав функціонувати курс медичної реабілітації, який на сьогодні є кафедрою медичної реабілітації. Лікувальними базами кафедри є фізіотерапевтичні відділення лікарень міста Тернополя та санаторій “Медобори”. На кафедрі проходять підготовку з медичної реабілітації студенти VI курсу та лікарі-інтерни всіх спеціальностей. Вдосконалення та розвиток системи реабілітації привели до розширення понять інвалідності та реабілітації. Розширення понять означає охоплення

реабілітацією не лише осіб із моторними чи сенсорними порушеннями, але і осіб із розумовою відсталістю, хворих із психічними розладами, хронічними серцево-судинними та легеневиими захворюваннями, хронічними шлунково-кишковими розладами, захворюваннями шкіри, раком, хронічним больовим синдромом, при захворюваннях нервової системи, особливо хворих, що перенесли інсульт, а також осіб із симптомами хронічного алкоголізму та наркоманії. Предмет “Медична реабілітація” дає студентам знання щодо реабілітації пацієнтів при практично усіх існуючих патологіях. Медична реабілітація – це комплексна дисципліна, яка передбачає викладання студентам всього спектра знань, які пов’язані з реабілітацією серцево-судинних, ревматологічних, неврологічних, пульмонологічних та багатьох інших захворювань. Маючи необхідний об’єм знань із різних нозологій, використовуючи здобуті на попередніх курсах знання з фізіотерапії та фізичної реабілітації, студент здатний повноцінно засвоювати предмет.

Основним завданням навчання студентів з медичної реабілітації є формування навичок практичної діяльності, підготовка висококваліфікованого фахівця, який буде володіти необхідним об’ємом теоретичних знань, вмінні застосовувати отримані знання на практиці [9, 10]. Виходячи з цього, основна мета проведення занять із медичної реабілітації на нашій кафедрі – досягти оптимізації якості навчання студентів, шляхом збільшення об’єму наочного матеріалу, вивчення нових методів реабілітації та активна участь студента в науково-дослідній роботі.

Новим якісним етапом у викладанні медичної реабілітації є вивчення питань наукового забезпечення етапів реабілітації: ознайомлення з новими методами і технологіями використання основних лікувальних чинників; обґрунтування критеріїв ефективності реабілітаційного етапу на підставі уніфікованих технологій; складання індивідуальних програм медичної реабілітації при різних патологіях; застосування стандартів відновного лікування.

Мотивований інтерес до вивчення предмета пробуджується після ознайомлення студентів з лікувальною базою фізіотерапевтичних, реабілітаційних відділень та санаторіїв, що дозволяє на практиці продемонструвати позитивні сторони засобів та методів медичної реабілітації, а також закріпити мотивацію, яка виникла і спонукає до активного освоєння практичних вмінь та навичок.

На практичному занятті, яке, як правило, проходить в санаторному закладі або у відділенні реабілітації, демонструються різноманітні методи та засоби медичної реабілітації, починаючи від класичних і завершуючи сучасними, що дає студентам можливість оцінити методи реабілітації. Студенти активно залучаються до опанування нової апаратури і технічних засобів. Це не тільки закріплює інтерес, який виник до інформації, але і мобілізує студента на активне оволодіння технікою проведення методик та дає можливість зрозуміти адекватність застосування методів на різних етапах реабілітації.

Обов'язковою умовою успішного навчання студентів є їх залучення до наукової роботи кафедри. Студент, як активний елемент системи навчання, долучається до виконання етапів науково-дослідної роботи кафедри, опанування разом із викладачами нових методів реабілітації, що сприяє поглибленню теоретичних та практичних знань з медичної реабілітації.

Список літератури

1. Золотарева Т. А. Медицинская реабилитация / Т. А. Золотарева, К. Д. Бабов. – К. : КИМ, 2012. – 496 с.
2. Оптимальні шляхи та моделі розвитку інституційного потенціалу університетів в контексті глобального лідерства : методичні рекомендації / [О. Боднарук, І. Драч, С. Калашнікова та ін.]. – К. : ТОВ “Видавничий дім “Плеяди”, 2017. – 100 с.
3. Развитие профессионального врачебного мышления / А. В. Бутвиловский, Е. А. Кармалькова, В. Э. Бутвиловский, И. С. Кармалькова // Медицинский журнал. – 2013. – № 2. – С. 157–158.
4. Компетентнісний підхід та формування ключових компетентностей в підготовці студентів вищих навчальних медичних закладів / М. М. Шінкарук-Диковицька, Г. М. Побережна, Т. В. Федик, Л. О. Ковальчук // Вісник Вінницького національного медичного університету. – 2017. – Т. 21, № 1(2). – С. 319–323.
5. Васильев А. П. Медицина на пути к интеграции / А. П. Васильев, Н. Н. Стрельцова // Сибирский медицинский журнал. – 2014. – Т. 29, № 2. – С. 7–14.
6. Балусева О. В. Формування стратегічних напрямів діяльності вищих медичних навчальних закладів, спря-

Тільки при використанні різних методологічних підходів, спрямованих на активне мотивоване оволодіння студентами конкретної теми, забезпечується максимальне підвищення рівня професійності.

Висновки. 1. Викладачу медичної реабілітації сьогодні потрібно постійно вдосконалювати власні знання про методи навчання, впроваджувати у власну викладацьку практику новітні освітні концепції.

2. Необхідно активно залучати студентів до опанування нової апаратури і технічних засобів, що закріплює інтерес та мобілізує студента на активне оволодіння новими методами реабілітації, техніки їх виконання та дає можливість зрозуміти адекватність застосування методів на різних етапах реабілітації.

3. Студент як активний елемент системи навчання повинен брати активну участь у науково-дослідній роботі кафедри, що сприяє поглибленню теоретичних та практичних знань із медичної реабілітації.

мованих на удосконалення підготовки медичних кадрів / О. В. Балусева // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2013. – № 12. – (Електронне наукове фахове видання).

7. Скробач Н. В. Самостійна робота студентів вищих навчальних закладів як важливий елемент сучасної підготовки фахівців / Н. В. Скробач, І. Т. Гаврик, Ю. В. Дельва // Галицький лікарський вісник. – 2014. – № 2. – С. 110–111.

8. Мерецький В. М. Роль самостійної роботи студентів в організації навчального процесу / В. М. Мерецький // Медична освіта. – 2015. – № 3. – С. 113–115.

9. Хребтій Г. І. Інноваційні технології, направлені на розвиток клінічного мислення у студентів вищих медичних навчальних закладів України / Г. І. Хребтій // Буковинський медичний вісник. – 2015. – Т. 19, № 2. – С. 252–255.

10. Кудрявая Н. В. Педагогика в медицине : учебное пособие / Н. В. Кудрявая, Е. М. Уколова, Е. А. Смирнова // Бюллетень сибирской медицины. – 2014. – Т. 13, № 3. – С. 126–131.

References

1. Zolotarova, T.A., & Babov, K.D. (2012) *Meditsinskaya reabilitatsiya [Medical rehabilitation]*. Kyiv: KIM [in Russian].
2. Bondaruk, O., Drach, I., Kalashnikova, S., Kovalenko, O., Kurbatov, S., Nevmerzhytska, N., Palamarchuk, O., Chervona, L. (2017). *Optymalni shliakhy ta modeli rozvytku instytutsiinoho potentsialu universytetiv v konteksti hlobalnoho liderstva: metodychni rekomendatsii [Optimal ways and models of institutional capacity development of universities in the context of global leadership: methodological*

recommendations]. Kyiv: TOV "Vydavnychi dim "Pleiady" [in Ukrainian].

3. Butvilovskiy, A.V., Karmalkova, E.A., Butvilovskiy, V.E., & Karmalkova, I.S. (2013). Razvitiye professionalnogo vrachebnogo myshleniya [Development of professional medical thinking]. *Meditsinskiy zhurnal (Respubliki Belarus) – Medical Journal (Republic of Belarus)*, 2, 157-158 [in Russian].

4. Shinkaruk-Dykovytska, M.M., Poberezhna, H.M., Fedyk, T.V., & Kovalchuk, L.O. (2017). Kompetentnisnyi pidkhid ta formuvannya kluchovykh kompetentnostei v pidhotovtsi studentiv vyshchykh navchalnykh medychnykh zakladiv [Competency approach and formation of key competencies in the training of students of higher educational institutions]. *Visnyk Vinnytskoho natsionalnoho medychnoho universytetu – Journal of Vinnytsia National Medical University*, 21, 1(2), 319-323 [in Ukrainian].

5. Vasilyev, A.P., & Streltsova, N.N. (2014). Meditsina na puti k integratsii [Medicine on the way to integration]. *Sibirskiy meditsinskiy zhurnal – Siberian Medical Journal*, 29 (2), 7-14 [in Russian].

6. Baluieva, O.V. (2013). Formuvannya stratehichnykh napriamiv diialnosti vyshchykh medychnykh navchalnykh zakladiv, spriamovanykh na udoskonalennia pidhotovky medychnykh kadrov [Forming strategic directions for activities of higher medical education institutions, implemented

to medical personnel training improvement]. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok – Public administration: improvement and development*, 12 [in Ukrainian].

7. Skrobach, N.V., Havryk, I.T., & Delva, Yu.V. (2014). Samostiina robota studentiv vyshchykh navchalnykh zakladiv yak vazhlyvyi element suchasnoi pidhotovky fakhivtsiv [Independent work of students of higher educational institutions as an important element of modern training of specialists]. *Halytskyi likarskyi visnyk – Galician Medical Journal*, (2), 110-111 [in Ukrainian].

8. Meretskyi, V.M. (2015). Rol samostiinoi roboty studentiv v orhanizatsii navchalnoho protsesu [The role of individual work of students in the organization of the educational process]. *Medychna Osvita – Medical Education*, 3, 113-115 [in Ukrainian].

9. Khrebtii, H.I. (2015). Innovatsiini tehnolohii, napravleni na rozvytok klinichnoho myslennia u studentiv vyshchykh medycnykh navchalnykh zakladiv Ukrainy [Innovative technologies aimed at the development of clinical thinking among students of higher medical educational institutions of Ukraine]. *Bukovynskyi medychnyi visnyk – Bukovyna Medical Journal*, 9, 2, 252-255 [in Ukrainian].

10. Kudryavaya, N.V., Ukolova, E.M., & Smirnova, E.A. (2014). Pedagogika v meditsine: uchebnoe posobie [Pedagogy in medicine: textbook]. *Byulleten sibirskoy meditsiny – Journal of Siberian Medicine*, 13 (3), 126-131 [in Russian].

Отримано 05.01.18

Електронна адреса для листування: mysulaigor@ukr.net